

TRATAMENDU NEUROLEPTIKOEKIKO JARRERAK

NAIARA OZAMIZ ETXEBARRIA
Psikologian doktore. EHUko irakaslea

JOSE AGUSTIN OZAMIZ IBINARRIAGA
Soziologian doktore. EHU eta Deustuko
Unibertsitatean irakasle aritua

IÑAKI MARKEZ
Psikiatrian doktore. Zubiok eta AMSA
elkarteetako psikiatra

JOSÉ GUIMON UGARTETXEA
Psikiatrian doktore.
EHUko katedradun emeritua

Psikosiaren tratamendurako erabiltzen diren farmakoak dira neuroleptikoak. Batez ere garunean eragiten dituzte aldaketak, eta, adibidez, eskizofreniaren kasuan, haluzinazioak gutxiagotu egin ditzakete. Eztabaida ugari egon da beti gaixo mentalei neuroleptikoak ematearen inguruan, sorzen dituzten albo-ondorioak direla eta.

2012aren hasieran, paziente psikiatriko batzuek ekintza kriminal larriak egin zituzten Bilbon, eta eztabaida handia sortu zuen horrek osasun mentalaren arloan lan egiten zuten profesionalen artean. Artikulu honen

egileok ere ondo dokumentaturiko eztabaida bat izan genuen gai honen inguruan.

1986an Bizkaian neuroleptikoez zeuden jarrerak aztertu genituen [1]. Inkesta hura eguneratu eta ikerketa berri bat egin genuen 2012an, gaur egungo egoera aztertzeke. Desberdintasun esanguratsuak aurkitu genituen neuroleptikoen jarrerekiko, eta bilakaera bat atzeman genuen horiekiko aurreiritzietan. Tratamendu neuroleptikoen inguruko hausnarketa batzuk egitera eramaten gaituzte azterketa horietako datuek.

NEUROLEPTIKOEN ERABILERA ESKIZOFRENIA DUTEN PAZIENTE ARRISKUTSUEKIN

Psikosia eta, batez ere, eskizofrenia arriskuarekin lotu ohi dira. Horregatik, normalean, ospitale psikiatrikoetan ingresatzen dira nahaste hori duten pazienteak. Hala ere, nahiz eta gaixo mentalen arriskugarritasuna erreala den, ez da oso maiz gertatzen egoera larririk. Egia da jokabide agresiboak gaixotasun psikotikoaren lehenengo seinalea izan daitezkeela, baina eskizofrenia duten pazienteek ez dute gainerako he-

ARG.: ©DOLLARPHOTOCLUB/MIKAEL DAMKIER

rritarrek baino joera handiagorik inor hiltzeko. Hiltzaileen % 2k soilik izaten du psikosiren bat.

Hala ere, informazio sentsazionalista emateko joera izaten dute komunikabideek [2], batez ere gaixotasun hori duen norbaitek inor hiltzen badu. Hori gertatzen denean, ustekabeko arrazoiengatik hiltzen dute; normalean, gaixotasunaren eldarnioen edo haluzinazioen eraginpean. Bestalde, beste edonorenak baino askoz bortitzagoak izan ohi dira gaixo horien erasoak (eskizofrenikoak, bereziki).

Kontuan izan behar da tratamendurik jasotzen ez duten paziente eskizofrenikoek izaten dutela, gehienetan, jokabide agresiboa. Horiek normalean, gutxi kontrolatzen dituzte bulkadak, eta batzuetan ustekabeko asaldu gogorak izaten dituzte. Bestalde, zenbait azterketak dienez, norbait hil duten paziente eskizofreniko asko substantzia toxikoak kontsumitzen dituzte (legez kontrako drogak eta alkohola).

Ospitale psikiatrikoetatik ateratzean izaten dira hilketa gehienak; hori dela eta, gizarreak begi txarrez ikusten ditu eskizofrenia duten gaixoak. Inork ez du hitz egiten, ordea, ospitale psikiatrikoetan alta ematen zaien eta inor hiltzen ez duten pazienteei buruz.

Komunikabideek eta herritarrek, oro har, “ero” arriskutsuaren irudia jartzen diete. Egia da paziente horiek arriskutsuak izan daitezkeela batzuetan. Tamalez, jokabide arriskutsuak aurreikusteko zantzurik onena alde aurretik izandako beste jokabide bortitz bat izaten da. Bestalde, hauek izaten dira, normalean, bortizkeriazko jokabideak izateko arrisku-faktoreak: jazarpeneko haluzinazioak edo eldarnioak, substantzia jakin batzuen gehiegizko kontsumoa eta umetan abusuak jasan izana. Horregatik, bortizkeria-arriskurik baldin badago, beharrezkoa izaten da paziente horiei neuroleptikoak ematea. Normalean, paziente erasokorrekin neurri hori onartzen dute, euren bulkada oldarkorren beldur izaten baitira, eta laguntza eskatzen baitute, kontrola ez galtzeko. Neuroleptiko gehiegi emanez gero, ordea, handiegia izan daiteke haien eragin lasaigarria. Neuroleptikoen albo-ondorioen kontrako jarrera beti egon da, baina azkenengo 20 urteotan aurreiritziak gutxitu egin dira. Hala ere, kritikak asko dira oraindik ere, eta zerbitzu psikiatrikoen aurkako salaketa ugari jartzen dira neuroleptikoak direla eta. Hala, psikiatrak egoera zailean daude iritzi publikoaren zenbait sektoreen aurrean.

Pazienteak tratamenduaren eraginkortasunari buruzko zalantzak baldin baditu, askotan ez du ondo jarraitzen tratamendua. ARG.: ©DOLLARPHOTOCLUB/LOLOSTOCK.

BI IKERKETA ARTEKO KONPARAZIOA

1986an Getxon lehen mailako arretako medikuarengana zihoazen lauhun pazienteen artean egindako ikerketa batean, psikofarmakoen erabilerekin jarrera negatiboa aurkitu genuen [1]. Hauek dira ikerketa horren emaitza nagusiak:

- Oro har, gizonek baino konfiantza txikiagoa zuten emakumeek substantzia psikoaktiboetan.
- Substantzia psikoaktiboekiko jarrera negatiboak areagotu egin ziren adinean aurrera egin ahala, eta pertsona edadetuak nahiago zituzten sendagai naturalak.
- Zenbat eta altuagoa estatus soziala, orduan eta txikiagoa zen substantzia psikoaktiboekiko beldurra.
- Zenbat eta kontserbadoreagoa jendea, orduan eta errezelo handiagoa psikofarmakoekiko.
- Psikofarmakoen aldekoak ziren sintoma larrienak zituzten pazienteak, eta beldur gutxiago zieten haien albo-ondorioei.

Esan beharrezkoa da neuroleptikoak asko garatu direla azken urteotan. Cochranen egindako azterketa baten emaitzek erakusten dutenez, eraginkorrak eta seguruak dira paziente eskizofrenikoentzat, eta eskizofrenia prebenitzeko balio dutela ere egiaztatuta da. Beraz, oro har, jarrera positiboa dute psikofarmako horiekiko psikiatreek, erizainek eta pazienteek.

2012ko hasieran Bilbon paziente psikiatriko batzuek eragindako heriotzen ostean,

egungo egoera aztertzeke beste ikerketa bat egitea erabaki genuen lan honen egileok.

EHUko medikuntzako berrehun ikaslerekin egin zen ikerketa, substantzia psikoaktiboekiko eta neuroleptikoekiko jarrerak aztertu eta 1986an jasotako emaitzekin konparatzeko. Hona emaitzak:

- Neuroleptikoekiko jarreretan alde esanguratsua atzeman genituen, populazio batetik bestera, eta aurreiritziei dagokienez eboluzio bat ikusi genuen.
- “Naturista” deritzogun faktore bat atzeman genuen bi ikerketan, hau da, baliabide naturalak neuroleptikoak baino hobekien direla uste du zenbait jende, lehenbiziako albo-ondorioak ez omen dutelako.
- Bi ikerketetan adierazi zuten emakumeek gizonek baino konfiantza gutxiago neuroleptikoekiko.
- Oro har, beharrezkotzat jotzen dira neuroleptikoak, kontrolpean, betiere.

TRATAMENDU FARMAKOLOGIKOA: ARAZOAK

Oro har, lotura estua egon ohi da tratamendua betetzearen eta pazienteek medikazioarekin duten jarreraren artean. Genevako Unibertsitate Ospitaleko Psikiatria Departamentuan ikerketa bat egin zen 1999an, 324 pazienterekin, medikazio psikoaktiboekiko jarrerak aztertzeke[3]. Ikerketa horretan ikusi zen medikazio psikoaktiboekiko jarrera negatiboa tratamendua ez jarraitzearekin lotuta zegoela. Tratamendua ez jarraitzea ez zen jarrera irrazionaltzat hartzen, baizik eta

Psikohezkuntzako taldeetara joaten diren pazienteek hobeto jarraitzen dute tratamendua, eta ospitaleratze gutxiago izaten dituzte.

ARG.: ©DOLLARPHOTOCLUB/WAVEBREAKMEDIAMICRO.

erabaki arrazionaltzat, eta faktore hauetan zegoen oinarritua erabaki hori:

- Pazienteek federik ez izatea medikazioaren erabilerarekiko eta eraginkortasunarekiko.
- Desabantailak onurak baino gehiago direlako ustea; adibidez, kostua eta horrek sor ditzakeen eragozpenak.
- Familiaren eta gizartearen sostengurik eza.

Genevako ikerketa hark berretsi egin zituen urte batzuk lehenago (1993an) Angermeyer eta Matschingerrek Alemanian egindako lan batean ondorioztatutakoa [4]: terapia eraginkorra dela uste badu, pazienteak hobeto jarraitzen du tratamendua; aldiz, pazienteak tratamenduaren eraginkortasunari buruzko zalantzak baldin baditu (ezagutza psikiatrikoak zalantzan ipintzen dituelako), ez du ondo jarraitzen tratamendua.

Amaitzeko, hau ondorioztatu zuten Goergek eta kolaboratzaileek Genevako Unibertsitate Ospitalean bertan 1990ean egindako beste ikerketa batetik[5]: pazientearen eta instituzio psikiatrikoaren balioak eta arazoei jarrerak bat ez badatoz, itxarobide desberdinak izaten dituzte pazienteek eta terapeutek. Dena den, hainbat pazienteek, balioekin bat etorri ez arren, jarraitu egiten

dute tratamendua, zenbait arrazoi direla medio: konformitatea, mendekotasuna, presioa...

NEUROLEPTIKOEEKIKO JARRERA POSITIBOAK BULTZATZEKO PROPOSAMENA

1999an, Eguiluzek, Gurutzetako Ospitaleko psikiatra eta Euskal Herriko Unibertsitateko irakasleak, Bilboko zentro anbulatorio batean beste ikerketa hau egin zuten: medikamentu neuroleptikoei buruzko jarrera positiboak bultzatzeko talde batean parte hartu zuten paziente eskizofreniko batzuen bilakaera aztertu zuten [6]. Kontrol-talde batekin konparatu zituzten ikerketaren emaitzak eta ikusi zuten talde esperimentalean gehiago hobetu zirela tratamendu farmakologikoaren jarraipen-maila eta pazienteen sintomak. Geroago, Basurtuko psikiatria zerbitzuko zuzendari Miguel Angel González Torresek eta Eguiluzek antzeko teknikez egindako ikerketa batean ikusi zuten psikohezkuntzako taldeetara joaten ziren pazienteek kontrol-taldekoek baino ospitaleratze gutxiago izaten zituztela.

Ondorioz, uste dugu, substantzia psiko-farmakologikoei jarrerak aldatzeko, lagungarri izan daitekeela hezkuntza-programak sortzea eta informazio-kanpainak martxan jartzea. ●

BIBLIOGRAFIA

- [1] OZAMIZ, J.A., SARABIA, Z.: "Prejudices of the general public towards neuroleptics". *European Psychiatry*, 12 (suppl. 2) (1997), p. 132S.
- [2] BRANDLI, H.: "The Image of Mental Illness in Switzerland, in The Image of Madness". *Karger: Basel* (1999), p. 29-38. J. Guimón, W. Fischer, and N. Sartorius, Editors.
- [3] FISCHER, W., ET AL.: "Determining Factors and the Effects of Attitudes towards Psychotropic Medication, in The Image of Madness The Public Facing Mental Illness and Psychiatric Treatment". *Karger Medical and Scientific Publishers: Basel* (1999), p. 162-186. J. Guimón, W. Fischer, and N. Sartorius, Editors.
- [4] ANGERMEYER, M.C. ET AL.: "Benefits and risks of Psychotropic Medication in the Eyes of the General Public: Results of a Survey in the Federal Republic of Germany" *Pharmacopsychiatry*, (1993), 26: p. 114-120.
- [5] GOERG, D. ET AL.: "Congruence patients thérapeutes et dropout en psychiatrie ambulatoire publique". *Sciences Sociales et Santé*, (1990), 8(3): p. 49-71.
- [6] EGUILUZ, I., GONZÁLEZ TORRES, M.A., GUIMÓN, J.: "Psychoeducational Groups in Schizophrenic Patients, in The Image of Madness. The Public Facing Mental Illness and Psychiatric Treatment", *Karger: Basel*, (1999), J. Guimón, W. Fischer, and N. Sartorius, Editors.